

KESKKONNAAMET

15. Tööleht: koosluste areng

Mõiste: Miski looduses pole igavene. Nagu kõik meid ümbritsevas maailmas muutub, vahelduvad ning arenevad ka kooslused. Suktsessioon ehk teisisõnu koosluste järgnevus kirjeldab seda, kuidas kooslused vahelduvad ja arenevad ökosüsteemi arengu käigus. Mingil hetkel saabub ökoloogiline tasakaal, mis jälle tingimuste muutudes arenema hakkab.

1. Koosluse muutumist väliste tingimuste muutumise tõttu nimetatakse:
  - a. Allogeenseks suktsessiooniks*
  - b. Autogeenseks suktsessiooniks
2. Koosluse muutumist selle enda mõjul toimunud tingimuste muutumise tõttu nimetatakse:
  - a. Allogeenseks suktsessiooniks
  - b. Autogeenseks suktsessiooniks*
3. Koosluses toimunud suure muutuse tagajärjel või varasema koosluse täielikul kadumisel algab:
  - a. Primaarne suktsessioon
  - b. Sekundaarne suktsessioon*
4. Uue kasvuala vabanemisel (näiteks kalju, mis oli varem vee all) algab seal:
  - a. Primaarne suktsessioon*
  - b. Sekundaarne suktsessioon
5. Koosluse kliimaksiks kutsutakse perioodi koosluse arengus, mil:
  - a. Kooslus hakkab hävinema
  - b. Uus kooslus hakkab arenema
  - c. Koosluses saabub ökoloogiline tasakaal*

Arutlemisteemad:

1. **Millisel viisil aitavad loomad kaasa koosluste muutumisele?** Loomad aitavad taimedel tolmelda, seemneid laiali kanda ning söövad teatud taimi. Lisaks tõstavad nad toitainete hulka teatud aladel oma jäätmete sinna jätmisega või siis liigutavad mulda ringi väikestel aladel kaevates või tuhnides.

2. Kirjeldage ühe vabalt valitud koosluse arengut. Selles punktis valib õpilane ühe kaitse all oleva koosluse, kirjeldab, millega on tegu ning miks ta kaitse all on. Seda võib ka kogu klassiga koos teha ning valida mitu kooslust, mille kohta õpilased infot otsivad.

3. Tooge näiteid autogeensest ja allogeensest suksessioonist. Autogeense suksessiooni puhul võib näiteks pinnasele koguneda koosluse taimede kasvust suur hulk orgaanilist materjali tõstes huumuse osakaalu, taimede kasv võib mõjutada pinnase happelisust, suurte taimede kasv võib varjata väiksemad taimed päikesevalguse eest jne. Allogeense suksessiooni korral muutub näiteks kliima, sademete hulk, põhjavee tase jm.

Huvitavat lisamaterjali:

<http://et.wikipedia.org/wiki/Suksessioon>

http://et.wikipedia.org/wiki/Soo#Soode_tekkimine

<https://jaaeg.ee/wp-content/uploads/2018/09/10064.pdf> – Kukk jt. 2000. Eesti elustiku mitmekesisuse muutustest pärast jääaega

<https://keskkonnaharidus.ee/et/oppematerjalid/turbakohver> - Õppefilm „Soode teke ja areng“, Keskkonnaamet

<https://keskkonnaharidus.ee/et/oppematerjalid/ah-soo-oppelilmide-sari-soodest> Ah soo! – õppefilmide sari soodest, ELF